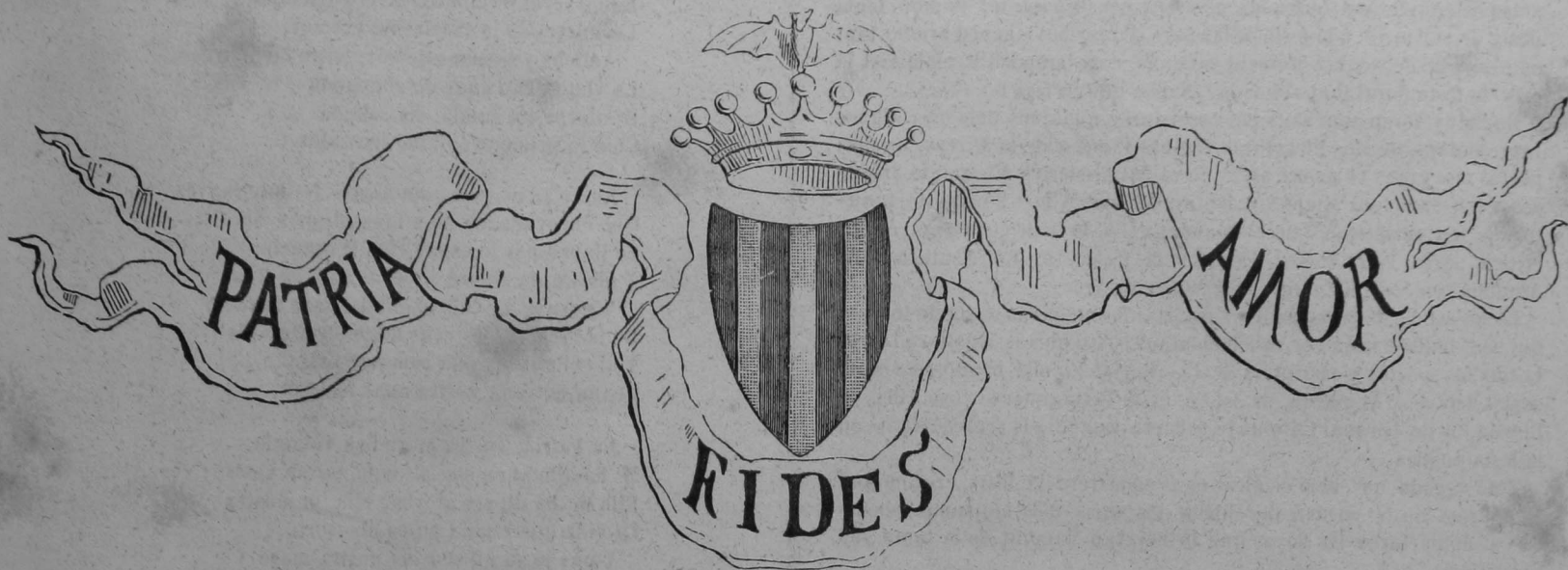

LO GAY SABER.

PERIÓDICH LITERARI QUINZENAL

FET PER ESCRIPTORS CATALANS, MALLORQUINS Y VALENCIANS.

Administració y Redacció, Argentería, nom. 44.

Surt lo 1 y 15 de cada mes.—Préu: Barcelona 2 rs. cada mes, fora 2 y 1/2 y al estranger 3 rs.—Se suscriu en todas las librerías.

Un nombre sol 1 rl.—Los no suscrits no tindrán folletí.—Los reclams á 1 rl. la ratilla pèls no suscriptors y 1/2 rl. los suscriptors.

SUMARI.

Jochs florals en lo segle XIX.—Germandat, de M. V. Amer.—Un miracle Mormó.—Lo mal del amor, de A. Careta.—Poetes Valencians, de R. Ferrer y Bigné.—Prou! prou! de T. Salvany.—La dobla de quatra, de J. Roca y Roca.—La Verge del Roser, de P. Pi.—Lo Ciclop, traducció d' Eurípides.—Cansò, de E. C. Girbal.—Curiositats.—Passatemps.—Correspondencia.—Novas.

JOCHS FLORALS EN LO SEGLE XIX.

os Jochs Florals del present segle son una mica diferents dels que 's celebravan en lo segle XV y dels quins ne ferem una ressenya en lo nombre passat. Ara, arriba lo primer diumenge del mes de las flors, y en lo históric salò de Cent, s' hi aplegan los set mantenedors, l' honorable cos d' adjunts, comissions de la Diputació, del Ajuntament y de algunas societats literarias y un gran nombre de convidats. Hermosa y encisadora es la festa. La música escampa las bellas tonadas de nostras cansons populars: las ninas rumbejan sa bellesa, y las toyas de flors qu' en sas mans tant bè hi escàuen, omplan de suaus perfums l' espay del temple de las glorias catalanas. Tothom espera ab ansia la una, hora en que comensa la festa, tan bell punt aquesta arriba se dona comens á la cerimonia.

Mes abans de descriurela será millor y mes profitós que sápigam los nostres llegidors de quina manera está constituit lo Consistori dels Jochs Florals. L' Ajuntament y lo cos dels adjunts, (personas notables totes, ja per son saver, ja per sa posició social), son los quins principalment sostenen nostra festa anyal. Contribueixen ab medis pecuniaris á pagar los gastos de la cerimonia; quan arriba lo 15 de Janer se reuneix lo cos d' adjunts en sessió ordinaria y eligeix, de entre las personas que á son juhi millor podan complir son encàrrech, als set mantenedors ó jutges, los quins als pochs jorns d' esser nomenats publican

lo cartell convidant á tots los quins en catalá escrigan á pendre part en la festa poética. Llavors es quan tots los que han rebut un raig d' inspiració, l' estampan en las composicions que al Gay Consistori han de ser tramesas. Quinze ó vint jorns avans de la festa, se tanca l' admissió de poesias, y en aquest espay los mantenedors en segreta reunió examinan, adjudican y donan los premis á las que á son juhi mes los mereixen. Arriba l' dia de la festa y després de qualques parlaments del qui en nom del Govern la presideix, y del president y segretari del Consistori, s' obran los plechs que contenen los noms dels poetas llorejats. Cridat primerament lo qui guanyada tè la flor natural, que 's dona al qui millor haja trobat sobre un tema qualsevulla mentres no sia de patria y de religió, lo llorejat elegeix per reyna de la festa á la senyora que mes li plau, y après d' haverli fet present de la flor natural, l' acompanya al lloch de la presidencia. Asseguda en tal bell siti reparteix, la reyna, los premis als altres poetas llorejats que seguidament son cridats pèl segretari. Al qui millor ha trobat sobre un fet de nostra historia se l' hi dona una englantina d' or, al qui millor ho há fet sobre un tema religiós, una violeta d' or y de plata; y finalment se donan també, á mes de dos accessits per cada un d' aquests premis, alguns premis extraordinaris que ofereixen ja 'ls mantenedors, ja algunas societats literarias aymadoras encare del ver esperit catalá.

Aixís vá la poética festa, dels Jochs Florals, festa que fa glatir d' en tussiasme als vers fills de nostra terra, y fa morir d' enveja als qui de molts anys á n' aquesta part predican en desert la seva mort. Ser enemich de la nostra festa es anar contra corrent, y molts exemples han vist d' eixos ilusos, que la correut se 'ls n' ha portat y 'ls ha fet venir al tranquil estany de nostra festa anyal, tornantse tant aymadors de nostre certámen com nosaltres mateixos.

—Son morts los Jochs Florals!—molts han dit. Ben vinguda sia eixa mort que dona una tomba com la que tenen ells.

* * *

Enguany mes que bonica, ha sigut la festa arrebatadora. Ab las ceremonias de cad' any se ha portat á cap; mesenguany hi havia quelcom que cridava l' atenció; no ja tant sols dels que cultivan lo dolsa parla, sino fins de las personas mes indiferents en lluytas literarias. Las tar-

getas de convit eran buscadas ab afany per tothom: tot lo mon tenia desig de concorre á la festa de las flors. Jamay haviam vist brollar tant entussiasme dels cors verament catalans, com tampoch haviam vist ja may la festa floral tant animada. ¿Sabéu que 'u feya?

Enguany foren convidats pèl consistori, qualques dels mes dignes representants de dos literaturas vehinas l' autor de la *Mireya*, un dels poetas mes grans de nostre segle, lo valent Frederich Mistral; lo irlandés y tan savi com simpátich felibre William Wisse-Bonaparte; l' autor de *La rampelada* Louis Roumieux, y lo tant jove com erudit critich parisi Paul Meyer. També s' hi trobavan, En Ventura Ruiz Aguilera, en Joseph Zorrilla y en Nuñez de Arce.

La presència de personas tant autorisadas mogué lo desig de tothom qui sent bullir en son cor sanch catalana; y féu que assistissen á la festa tots los poetas y escriptors de Catalunya. En ella haguereu vist al costat dels de l' Ampurdá, 'ls del Camp de Tarragona: al costat dels de Lleyda, 'ls de Girona. Catalunya sancera tingué sos representants en la festa poética.

Tota vegada qu' hem esplicat mes endarrera la festa creyém que complirém nostr' encárrech, dihent los noms dels afortunats poetas que s' emportaren las joyas que brillejavan damunt de la taula del Consistori.

Son los que segueixen:

Premi de la flor natural.—Adolph Blanch y Cortada, advocat d' eixa ciutat.—Primer accésit.—Pere Antoni Ventalló, fill de Tarrassa.—Segon accésit.—G. Maura, de Palma de Mallorca.

Premi de l' englantina d' or.—Francesch Ubach y Vinyeta, d' aquesta ciutat.—Primer accésit.—Joseph Roca y Roca, fill de Tarrassa.—Segon accésit.—Ramon Picó y Campamar, de Pollensa de Mallorca.

Premi de la viola d' or y argent.—No se adjudicá. Guanyá lo segon accésit: Felix Pizcueta, jove metge de Valencia.

Premi extraordinari de la medalla d' or ofert per l' Ateneo Catalá.—Victor Gebhard, d' aquesta ciutat.—Primer accésit d' una medalla d' argent.—Joaquim Riera, de Girona.

Premi extraordinari d' un brot de taronger.—Pere de A. Penya de Palma de Mallorca.—Primer accésit.—Lo ja nomenat Ramon Picó y Campamar.—Segon accésit.—Antoni Camps y Fabrès, conegut poeta d' aquesta ciutat.

La sessió fou oberta ab un discurs del Governador, y ab un altre molt bonich del President del Consistori. S' hi llegiren las composicions que guanyat havian joya, totas ellas rebudas ab forts picaments de mans, terminant ab un molt bell discurs del mantenedor En Jascinto Labayla.

Una cosa notarem enguany que 'ns sorprendré agradablement y fou lo veure premiats á tants de joves. ¿No vol dir aixó que la semensa que los primers conreadors de nostra llenga en esta renaixensa ab tant d' afany, comensa á donar fruyts de bona mena? Nosaltres bè 'u creyém aixís.

* * *

A las set del vespre del mateix dia dels Jochs Florals, tingué lloch en lo Restaurant de Fransa un senzill convit, que de segur las impressions que en ell reberen tots los quins assistiren, no s' esborraran jamay de sa memoria.

Allá hi hauriau vist totas las eminencias de Catalunya: los felibres provensals y poetas castellans qu' hem membrat avans, los poetas llorejats, los ex-mantenedors, y los lletrats y poetas de fora de Barcelona. Aplegats tots al voltant d' una taula, en estreta germandat y ab la gaubansa en los llavis de quisqu, se feren parlaments que jamay s' oblidaran, se llegiren poesias que foren aplaudidas ab entussiasme y 's pronunciaren trinquis que jamay s' aniran de nostra memoria. En Mistral, en Roumieux, en Wyss, en Meyer, Aguilera, Zorrilla, Nuñez de Arce, Rodriguez Trellez, Milá, Angelon, Fonts, Alcántara, Quintana, Valls, Torres, Morera, Llorente, Querol, Labayla y una munnió mes que seria molt llarch nomenar, trincaren casi tots per Catalunya, 's llegiren poesias en que l' esperit catalá hi brollava en cada ratlla, en cada paraula; en cada lletra. Feyna molt llarga seria si haguessim de contar totas las impressions que mes vivament nos feriren: creyém que será prou, dir que la festa durá de la set á las dotze y que aquest llarch espay de temps agradablement transcorregué ab la rapidesa d' un segont per tots quants hi eran.—R.

GERMANDAT.

En temps de guerra,
tots los minyons devem guardar la terra.

Amichs y homens de cor, los qui en lo temple
De nostra llengua mare catalana

Heu axecat d' enterra ab bell exemple
Los altars de la Patria, Fé y Amor:
Amichs y homens de cor, entre la vostra
La veu dexáu anar no coneguda
D' un cor tot catalá: sia rebuda
Com lo primer vagit del trovador.

Aspra es ma veu com aspres les montanyes
Que enrevoltaren mon bressol; mas ella
Se llança per lo espay com l' orenella
Y allá canta ab son jiscle 'l nom de Deu.
Y pusque á exalcament del gran miracle
De la creació, les veus del mon s' ajuntan
Y al cel ab sola una armonia muntan...
Dexáu entre la vostra anar ma veu.

La Patria, vostra mare ben volguda,
M' ha alletat en son pit com germá vostre;
Ella m' ha dit ses glories, ella 'm mostra
La vida que renaix en sa dis-sort.
Y pus jo so fill seu, de nostra mare
Jo mantindre la honra immaculada,
Y ab vosaltres, germans, á la creuhada
Duré les armes de ma vida y mort.

Quan á l' entorn no 's sent mes que la fera
Paraula de discordia esvahidora,
Noble es que Catalunya, la primera,
Axech l' arbre caigut de *germandat*.

Que los tres noms que 'n la senyera santa
De l' arbre havéu escrit, ja 'ls trameteren
A llurs fills nostres pares y ens digueren:
Guardaulos, ells serán vostra heretat.

Germandat son l' amor, la fé y la patria:
Per eixos noms los avis enlluernaren
De gloria á tot lo mon y nos dexaren
L' altre sant nom de llibertat nodrit.
Perque la llibertat á Catalunya
Es l' amor de tot bé, la pau de casa,
La fé en Deu y la llei: es eixa brasa
Que á Fivaller va encendre l' esperit.

La flor de *germandat* quan nos floria
Duyém-la fé en lo cor, y sols per ella
La forsa catalana s' estenia
Escampantla pè 'l mon lo vent de Deu.
Y are una fé sens fé—be que nascuda
Fora de nostra terra—per doctrina
La patria, fé y amor vol en rohina
y nega l' esperit *perque no 's veu*.

Uns novells sacerdots avuy ens diuhén:
*Que 'l fanch de nostre cos se regenera
Eternament, que l' ánima es quimera,
Que de Deu l' ensenyansa es temps perdut.*
¡Oh mares tot amor! ¿per qué á ne 'l temple
Del Redemptor los vostres fills portareu
Consagrantlos al bè y 'ns ensenyareu
Que sens temor de Deu no hi ha virtut?

Lo cor sols viu d' amor, de fé y de patria!
Ab esta *germandat* la nostra terra
L' arbre de vida arrelará en la serra,
L' espiga d' or recullirá en lo pla.
Retrunye del Monseny al Guadarrama
Lo crit de *germandat*, y altre vegada
Será la llengua catalana honrada
Pus la parla lo poble catalá.

He sentit una veu dihent que Castella
Menysprea lo parlar de Catalunya...
Qui ho diu es foll, pus nos envia ella
Llurs fills á apendre nostre *Gay saber*.
Ells aquí be 'ns escoltan y ab nosaltres
En catalá ja parlan, y 's condolen
De que entendre 'ns abans com are volen
No ho cobejaren ni ho volgueren fer.

Castella y Catalunya son bessones
Que la terra infantà de nostre realme
Ab llurs prehuades, flamejants coronas
Hont reverbera de llealtat lo sol.

Ab lo lleó de Castella, mostra Espanya
Barres de nostra sanch. La veu de Herrera
No vens la de Ausias March en sa carrera,
Que abdues son de l'ànima lo vol.

Castella y Catalunya fa cinch setgles
Que la honra de una ab l'altra va plegada,
La nostra *germandat* Deu l'ha creada
Per ella vostres fills son lo que son.

Ardits en pau y en guerra, sempre nobles,
Portant ó be la rella ó be la llansa,
Sola una fé en lo cor, prou esperansa
Del fons del mar per traure un altre mon.

Los Alfonsos y Jaumes à la una
De sarrabins llurs terres netejaren,
De Granada 'ls dos pobles los llansaren,
A Lepanto los varen ofegar.

Y ensemps ne feren miques los dos pobles
Del sabre d'aquest setgle que escarnia
La gloria que aplegarem à Pavia
Y que al Bruch y à Bailen vam exalsar.

Los monts y planes de cascuna terra
Enrahonan tot sovint del temps que foren,
Si un canta lays d'amor ó fets de guerra
L'altre 'ls apren y 'ls diu à son vehi.

Ab los cants de Castella axi 's confonen
Las antigues sonadas catalanes,
Las dues terres son dues germanes
La fé en un mateix Deu les va nodrir.

O descendents de Calderon y Herrera
Que honràu aquí la llengua catalana,
En vosaltres lloham la castellana
Y les portes obrim de bat à bat.

Y vosaltres, també, fills de Provenza,
Que en vostre cor trobau la patria antiga,
Catalunya vos reb com mare amiga
Reb l'amich que à sos fills no 'ls ha mancat.

O ben haja lo dia de fé Santa
En que s'obri novellament lo temple
D'amor, de fé y de patria per exemple
De lo que pot lo seny ab la virtut!

Que si à l'entorn no 's sent mes que la fera
Paraula de discordia esvaidora
La nostra *germandat* es la penyora
De que 'l vell temps de gloria ha renascut!

MIGUEL VICTORIA AMER.

UN MIRACLE MORMÓ.

Quan los Mormós se 'n anaren del comptat de Clay creyeren del cas fer solitaria vida y s'establiren en lo comptat de Caldwell, ahont edificaren la ciutat de «Far-West.» Allí romangueren uns tres anys.

Mentres hi van esser, sovint los arribavan nous neófits. Molts del país (quasi tots los tontos) simpatisavan ab ells; mes no s'atreuian à juntarsehi per por de las brometas dels que valian mes. Per fer desaparèixe est obstacle, los principals de l'ordre, se aconcellaren ab son profeta Joé Smith. Las profecias mormonas prometian, à tots los que creyan de veras la nova lley, lo poder de fer miracles. Joé era un ver creyent y perçó li demanaren que 'n fes un davant de tot-hom per vence 'ls duptes y fer renaixe la fé entre 'ls incréduls.

Lo profeta acceptà l'encàrrech y 'ls feu saber que un cert jorn atravessaria lo Messouri pèl ample y sens mullarse 'ls peus: al ser lo dia senyalat los costats del riu s'ompliren de gent desitxosa de veure 'l miracle. Los mormós cantavan hymnes en llohansa y honra de son profeta, y s'enorgullian per endavant del miracle que anava à ser l'enaltiment del seu poder y de la sua santitat.

Los mormós creyan ab tanta fé ab aquest dó dels miracles y de las curas miraculosas com que entre ells la medicina no estava en us. Los profetas visitavan los malalts y 'ls hi posavan las mans damunt. Si (com

succehia casi sempre) 'l malalt finava, s'atribuia sa mort à sa falta de fé. Si, al contrari, curava, llavors surtian las causas y la glorificació del acte.

Joé Smith era un home alt y ben plantat que savia enrahonar ab tal fermesa, que fins las mes grans mentidas passavan en sos llabís per veritats. Quan fou arribat lo jorn en que devia atravessar, sens mullarse, lo Missouri, no 's feu esperar y baixà à peus descals fins à la bora del riu.

—«Germans, digué ab veu forta, un pich hi fou arribat, aquest dia, ho es plé de goig per mi, per vosaltres, per tots los que estiman y respectan la verdadera fé, qu' es la nostra. Lo dia es arribat de probar, per un miracle davant d'aquests millers de personas que 'm rodejan, la veritat de la nostra doctrina que professém. Vos he promés un miracle, germans!... Me demanéu que probi per un miracle com Deu m'ha fet l'heréu del poder que en altre temps havia donat à sos profetas. Aquest poder, 'us ho asseguro, no es pas sols propietat meva; germans, es propietat de tots los que com jo crehuen... ¿Jo tinch fé? pus tinch lo poder de fer miracles... La fé es la que va à ferme caminar, sens mullarme, per damunt d'aquest gran riu. Mes per fer aquest miracle, es precis que abans tinguéu fé en vosaltres mateixos y en mi... ¿Teniu fé en vosaltres mateixos?

—Si, si, cridaren tots.

—¿Teniu fé en mi? ¿Creyéu que jo puch fer aquest miracle?

Tots los que 'l voltavan respongueren:

—Ho creyém.

Aixís pus, digué Joé Smith allunyantse del riu, la fé 'us demostra molt bè que jo puch fer lo miracle, y si creyéu de cor que 'l puch fer, no es necessari que 'l fassi: obrar d'altre modo seria dubtar de la vostra fé.

Y dihent aixó, Joé Smith se posà las sabatas y se 'n anà.

LO MAL DE L' AMOR.

A MON CAR AMICH EN PERE SERRAMITJANA.

(PRIMERA MENCIO HONORIFICA DEL PREMI DE LA FLOR NATURAL EN LOS JOCHS FLORALS D' ENGUANY.)

—¿Hont hi ha, nineta,—digam per favor, de l'herba que cura—del mal de l'amor?

—No coneix tal herba—ni lo mal tampoch, ab assó, lo jove,—no puch dirvosho.

—¡Ay! si no sabs dirrho—sò perdut del tot, que tinch de morirme—de ben mala mort!

—Donchs correre al poble,—cridarè al doctor y al senyor vicari—que vingan tots dos, que remey l'un dona,—l'altre confessió.

—Gran mercé, donzella,—Dèu t'ho pague tot; mes, per si quan tornas—ja 'm trobesses mort, deixa qu' en ta cara—fassa jo un patò.

—Fugiu en mal' hora—serpent temptador.

—Digam, ¿per ventura—es cap mal assó?

¿No has vist com se besan—los aucells del bosch y la papallona—com besa las flors?

—Prou que 'ls he vist, massa,—cada jorn molts cops.

—Dons si saps que 's besan,—¿perque tu no 'u vols?

—Perque 'l bes dels homes—diu qu' es verinós.

—Y ¿quin mal pot ferte—lo bes d'un que 's mor?

¡Ay! si no puch fèrtel,—tinch de morir foll!...

¿Es de mel ta boca,—que dolça la trob?

Vina, no te 'n vajas,—ja 'm sento millor...

Vina, vina, acóstat,—que ara ja estich bò.

—¡M' havéu enganyada,—m' heu robat lo goig.

Per mar y per terra—tinguéu mala sòrt!

—No plores, hermosa,—no plores perçó,

la festa del poble—ja tenim à prop...

y... anant à l'esglesia—s'aparia tot,

que alli remey donan—pèl mal de l'amor.

Abril de 1868.

ANTONI CARETA Y VIDAL.

POETES VALENCIANS.

(En Tomás Villaroya.)

I.

Tot hom que tinga lley à les glories llemosines coneixerà, sens dubte, les clàssiques obres, y quant menys los famosos noms dels MARCHS,

ROIGS, GAZULLS, FENOLLARS, CORELLES y molts altres poetes valencians, que varen sobreixir ab tan que la *mare va esser viva*, ço es a dir: ab tant que la llengua materna, va ser la vera llengua de la nostra terra, sens altre que li disputes la preferència oficial y literaria; y encara será fácil que qualsevol hom estudiós tinga coneiximent d'altres menys nomenats poetes valencians, com MOSSEN JORDI, MOSSEN FEBRER, MIQUEL PEREZ, MESTRE ALCANYIG, CASTELLVÍ, VINYOLÉS, FERRANDIS y ademés de tots los de aquells segles en que ja era la castellana llengua la oficial, ab pretensions d'única de nostra Espanya; pero lo que no será fácil es, que aquells catalans, que no tenen estretes relacions ab nostra provincia, y encara alguns d'ella, puguen saber mes que de boca dels que viuen, los datos y apunts biográfichs, pertenyents als scriptors que han mort, apres de finides les erudites obras de Rodríguez, Ximeno y Fuster que varen col·leccionar les notícies dels autors nascuts en la ciutat y realmé de Valencia, fins sos dies.

¡Tan poch es lo que, après d'ells, s'ha escrit sobre aquesta material! Per ço nosaltres, ab lo desitg de fer cundir el coneixement dels poetes valencians, que en lo segon terç del present segle han baixat a la fossa, escomencem huy a dedicar un recort a lur memoria, procurant que lur justa fama serveixca quant hi puga servir de conort a lur sentida perdua.

Y com hu d'aquestos poetes valencians, tan poch conegut fora de la sua terra, com digne de ser pus preat per tots quants miren ab bons ulls la renaixença de les nostres lletres, es EN TOMÁS VILLARROYA de qui va publicar una cansó lo primer nombre de LO GAY SABER, no dubtem en escomençar per ell, encara que altres li podriem posar al devant, sinó per lo tocant al merit literari, al menys per respecte al nombre de lurs escrits.

Pochs son los de *En Villarroya*, pero dignes de remenbrança, com se veurá per aquest llauger ensatj crítich-biografich, que ja no que altre mérit, tindrà el de esser primerench y novell.

EN TOMÁS VILLARROYA y SANZ, fill de una modesta y honrada familia, procedent de Aragó per part de pare, pero establida en Valencia, va naixer en aquesta ciutat en 8 de Juny de 1812, any senyalat per quant marca una fetxa célebre en nostra historia política.

Allunyada la familia de Villarroya de les comocions de la época, y de la exageració de les noves idees, doná a son fill, ab lo exemple, una criansa relijiosa y moral, dirigida en sahó per los Pares Escolapios, ab los qui aquest cursá finscuarta, com llavors s'anomenavan, los estudis de segona ensenyança, mereixent lo carinyo y distinció dels seus mestres que, en barata del seu respecte, insensiblement l'afirmaren en les idees y prácticques relijioses y morals de sos pares.

Pensaren estos dedicarlo al comers, que era lur propia professió, y fins va escomençar a passar la práctica d'aprenent al costat de son pare, en los affers de la casa; pero la aversió que aquestos naturalment inspirave al que havia nascut poeta, y la aplicació y lo giny que per l'estudi manifestava, varen ser causa de que per fi s'determinás donarli una carrera literaria.

La de lleys fou, puix, la que va seguir en la Universitat de Valencia, ab profit gens comú en aquells temps de revolica, guanyantse lo titol de Batxiller, y apres lo de Llicenciat, mediant la corresponent *repetició pública*, verificada en 8 de Juriol de 1839, acte en que quedá tan lluit, sustentant una proposició de dret, com lluit havia quedat en tots los exámens y actes academichs de la sua llarga y brillant carrera.

Ab tot y aixó, no li havia mancat temps per lo cultiu de les gayes lletres, que renaixia ab tota la activitat y entusiasme de la juventut formada en los embats de la guerra civil; y al pendre un cami en la corrent de regeneració literaria que desde 1835 a 1840 fundava 'ls *Liceos* en tota Espanya, seguint *Villarroya* el impuls del seu amor patri, de la seva afició a la casi oblidada lliteratura llemosina, y del seu esperit popular y verament valenciá, va eletgir la llengua materna, pera donar forma y manifestació als dolls de poesia que atesorava la sua inspirada ánima.

Sols éll, entre la brillant pléyada de jóves que rebullint al calt del *Liceo*, escomençaven la empresa del renaixement artístich y literari, en Valencia, ajudant a la gloriosa regeneració de Espanya tota; sols éll, entre tants de valencians, llavors jóvesde giny, apres homes illustres, que havien de donar gloria y nom a la sua patria; sols éll, entre 'l soroll dels cants que los seus paisans, inspirats casi sempre per romántica musa, entonaven a cor en la castellana llengua; sols éll, tan sols la sua modesta veu deixá ohuir, en llemosina troba, un ressó de la llengua de sos pares, quan ab motiu de la mort del pintor valenciá En Antoni Cawana, va entonar com solitaria y trista tórtola, la sentida y clásica cansó a que serviren de epigraph aquestos greus versos:

Pròu el arpa de Castella
Per ta mort funèsta plora,

Ou la llengua que sonòra
Et ferí primer la orella.

R. FERRER Y BIGNÉ.

¡PROU, PROU!...

Propet d' un moli batant
Cap al tart, una nineta,
Escoltava amoroseta
Las paraulas d' un galant.

—Es lo que t' estimo tant,
Deya ell donantli un abrás,
Que per tú fóra capás
Fins de criar un món nou.

—Prou, prou!...
Crida ella, y mig aturdida
Diu:—¿Me vols?...

—Mes que a la gloria.

—Que 'm guardas?...

—Una memoria.

—Eterna?...

—Fins l' altra vida.

Y puig l' amor nos convida

Deixa que 't fassa un patò:

Un, dos, tres, quatre...

—No, no!...

—Cinch...

—Deixam!...

—Sis, set, vuyt, nou...

—Prou, prou!...

Diu la nina, y ruborosa
Fuig dels brassos del galant
Vergonyida y entre tant
Dintre de l' arbreda ombrosa
L' auellet sas cansons glosa,
Y mentres la nit ja ve
Gelós mormola y lleugé
L' oreig que apenas se móu:
¡Prou, prou!...

JOAN TOMÁS Y SALVANY, de Valls.

LA DOBLA DE QUATRE.

II.

—Brr... Quin fret que fá!

Foren aquestas las primeras paraulas que digué 'l Sr. Gregori al entrar a casa seva. Tancá la porta, encengué un fanal que tenia lo vidre de davant trencat, y trayentse una clau de la butxaca, obri la segreta porta que duya al subterrani.

Per mes que sos ulls se passejaren per l'entorn de la cambra, no vejeren a l' altre banda de la finestra, la calavera que seguit l' havia desde la casa de la malalta.

En aquells mateixos moments queya una pluja molt forta: las canals no podian engolir l' ayga que perfidiosa volia passar per sas golas, los llampechs pintavan de un color blanquinós lo cel y la terra, y los trons feyan dringar los vidres de las finestras.

En lo mateix moment en que l' usurer després d' haver encés lo fanal, se n' anava a la porta del subterrani, deixant un rastre d' ayga, brillejá un llampech que l' hi apagá ab sa viva claror lo llum, que ja ab sa mala cara demanava una mica d' oli, llampech que féu reflectir la lluenta y llisa testa de la calavera, que darrera los vidres, ab sos ulls sense ninas mirava dintre la cambra.

—Malehida sia la pluja! digué 'l Sr. Gregori encenent ab prou pena un altre misto. Bah... bah... posémhi unas quantas gotas d' oli que avuy es dia de revista.

Aixís ho féu. Unas quantas gotas tant sols doná a l' afamat fanal, que de sopte mostrá una cara mes contenta que la de la calavera que mig reya al altre part de la finestra.

Entrá per fi a n' al subterrani: seguimlo. Baixa ab dalit sos dotze grabons y sos ulls verds com esmeragdas se clavan ansiosos en la ferrada caixa que guarda son tresor. Posa lo fanal a terra y s' óhuen sols los grinyols de las frontissas del moble y l' alé afadigat del usurer.

Un cop la tè oberta, aixeca la llanterna, y sa escassa claror, reflectint en los pilots de monedas, queda eclipsada per un mar de llum. Oh! ab quin gust se torsan los estrets llavis del Sr. Gregori! De quin goig queda coverta sa cara!

—Alegrauvos companys mèus, n' exclamà, la dobla de quatre que havia fugit de vostre costat ja fa cinch mesos, hi torna avuy plena de goig per no móurese 'n may més. Alegrauvos, alegrauvos!...

Y tot dihent això agafava las monedas y las feya dringar per l' enrejolat, com una criatura que s' entreté ab sas joguinas un any seguit sense cansarse.

Las testas ab perrucas de las unsas semblavan alegrarse ab lo goig de son amo, pus cada vegada que eix ab dalit las rebatia per terra, ellas fent un salt d' alegria, deixavan oir un soroll tremolench que semblava una rialla.

Ay! llegidor meu! si explicar t' haguès lo que l' avaro feu ab sas monedas! Las contà, las tornà a contar, rigué pensant en lo mon y se burlà de sas miserias y parlant ab lo cor a la mà, digué que no hi havia felicitat fora de las humidas parets de son subterrani.

Ajonellat estava davant de la caixa, com lo devot davant del sant, y quan s' adonà que las camas l' hi flaquejavan, s' aixecà posant sa mà drete a un cayre del moble y alsant son cos a plom.

—Si no tinguès las camas tant flacas m' hi estaria fins al dia del judici, exclamà restant ab lo cos encorvat y no gosant a donar un pas tant sols, de tant cruixit com se trobava. Per últim al cap d' una estona coixejant pujà los dotze grahons y al arribar prop de la porta, entremig de l' espatech de la tempèsta, oi lo trist brandeig d' una campana que tocava a morts.

Tot fent voltar la clau de la porta diu:—Malehida campana que sempre que 't sento me portas al cervell l' idea de la mort, fentme pensar en lo jorn fatal en que deixaré órfanas a mas doblas de quatre. ¿Per qui tocas crudel instrument?

—Per la dona qu' has mort ab ta avaricia y per tú! digué una véu mes forta que 'l tró que en aquell instant obria la finestra y clavava la porta del subterrani a l' aturdida cara de l' usurer.

Obrirse la finestra, quedar plena de blanca claror la cambra del avaro y véures un bulto que ficantse en lo subterrani tornava a tancar la porta ab pany y clau, passà tot tant depressa com la claror del llampech que en aquell moment brillava.

Qualques instants restà 'l Sr. Gregori sense saber que fer. Al últim determinà anarsen del subterrani, y quan fou a obrir la porta, veié que estava ben fermada, y que la clau no era a n' al pany.

Un suor fret lo cubrí de cap a péus: ab má tremolenca agafà la mig apagada llanterna, y baixà altra volta los dotze grahons de l' escala. La sombra que son cos ne feya l' espantava.

Arribà al cap de vall, y sos ulls rodons de tant oberts com los tenia, veieren asseguda damunt la caixa de sos tresors, a la seca calavera que pocas horas avans, havia vist al capsal del liti de la malalta. Al véurela quedà estorat é inmóvil com una pedra; mes al reparar que entre sos dits tenia la clau del subterrani, deixant la llanterna a terra, se llansà frenètic a pèndrelli. Al tocarli sa mà glassada quedà mes fret que ella mateixa; mes al últim agafà la clau y estigué un quart seguit estira qu' estiraràs; mes de cap manera podia arrancarla de las ossencas mans de la mort, que mes ferma la servava que una anella de ferre. Afadigat y plé lo front de suor fret, caygué l' usurer fent estremir l' enrejolat, y la calavera deixà anar una rialla com si estés satisfeta de la seva obra. Aprés esclamà aixís.

—Avaro, só lo missatjer de Deu, qu' he vingut a separar ton cos y ánima. Ara mateix podria tocarle 'l cor y parar son moviment; mes haventho de fer aixís com aixís, no vè d' un quart. En lo moment en que s' apagui aquest fanal, s' apagarà també 'l llum de la tèva vida!... L' usurer deixà anà un sospir.

—Ara 't penedeixes de no haver posat mes oli a la llanterna ¿no es vritat?—digué la calavera endevinant lo que aquell gemech volia dir.

—Tè, continuà, aquí en eixa caixa hi tens diners pera comprarne per que ton fanal cremi fins al dia del judici, agáfan, home y vésten... no te 'ls guardavas per ço?

L' avaro agegut per terra respirava ab prou feynas, se l' hi gelava l' ánima al oir las irónicas paraulas que deya la calavera torsent la boca cap a munt. Al contemplar la poca llum del fanal, contava los moments que de vida l' hi restavan; y son cor tremolava ab los moviments tremolosos de la llum mig apagada. Sos ulls entelats veieren com la mort obria la caixa de las doblas de quatre, y quan s' adonà que ab sas descarnadas mans l' hi remanava lo prehuat tresor, fent un esfors aixecà tant com poguè sa pesanta esquena; mes desseguida tornà a caure.

—Ah! encare te las estimas tant? digué la calavera. Tè, home, tè, diverteixit! y li llansà un grapat de doblas de quatre que voltejaren al

entorn del usurer. Las testas de las monedas al veure s' agonia reyan, y ab son drinch drinch aixís li parlavan:—No volias estarte aquí dintre ab nosaltres fins al dia del Juhí? Donchs fins aquell dia serém companys!

Lo Sr. Gregori se tapava las orellas ab las mans; mes la metálica véu de las monedas, passava per entre sos dits y li baixava fins al cor que casi bè no esbategava.

De sopte veié acostarse una dobla de quatre. En lloch de la cara de rey, ne tenia un altre que no l' hi era desconeguda. Al véurela, tremolà. La cara de la moneda era la cara de la malalta que mirava fit a fit a l' usurer, de la mateixa menera que l' havia mirat pocas horas avans.

—Avaro, digué la calavera, aquí tens la dobla de quatre que anáres a cercar en la casa abont nos coneguerem. ¡Ay que la llanterna s' apaga si no hi posas mes oli! Ves ab ella a comprarne, corra home porque no hi vas?

La cara de la moneda digué aixís:

—Calavera! Quan siga apagada la llanterna, morirá aquest home?

—Sí.

—Donchs tè!... Inflà las galtas y acostantse al fanal donà una bufada al llum. La mort tocà ab sa freda mà lo cor de l' usurer. Tot quedà a las foscas.

J. ROCA Y ROCA.

LA VERGE DEL ROSER.

En lo jardí del Criador—moltas flors hi ha plantadas,
Bon Jardiner las conrea,—bon Jardiner las enaiga.

Totas son de bona lley,—totas bona flayre llansan,
Peró cap com un roser—qu' hi ha 'l mig de la plantada.

Carregat está de rosas—y totas ellas son blancas,
En lo cimariol n' hi ha una—de totas la mes galana.

Lo sol li envia sos raigs—y sas perlas la rosada,
Y 'l vent que la veu tan pura—passa al costat sens tocarla.

Lo Jardiner se la vol,—lo Jardiner se la guarda,
De totas las del jardí—per ell aquesta ha triada.

Volgué trencarla una serp—que totas las esfullava,
Mes reculá esporoguida—que 'l Jardiner la guardava.

P. Pi.

LO CICLOP

D' EURIPIDES.

(Continuació.)

Lo Ciclop. (Sens adonarse dels Grechs retirats al fons del teatre, y dirigintse al Chor de Satirs qu' está ballant.) Atúrat! Enretirat! Qu' es aixó? Que son aquests passatemps? A qué venen aquestas bacanals? Aquí no hi ha ni Baco, ni 'ls cimbals d' aram, ni 'ls brugits del timbals. ¿Que tal los anyellets nats fa poca estona en mon cau? Están penjats a la mamella de sa mare ó jugan ab sos ventres? ¿S' ha munyit ja en las formatjeras la flor de la llet per fer los formatjes? Ben aviat aquest bastó vos farà gemegar: alséu los ulls y no 'ls tinguéu aixís acalats a terra.

Lo chor: Tè! Ja tenim los ulls alsats fins al mateix Júpiter: ja veyem las estrellas y l' Orion.

Lo Ciclop: Y mon dinar está ja arreglat?

Lo Chor: Ja 'u está. Tant sols falta que ton estómac ho estiga també.

Lo Ciclop: Y 'ls cràters están ben plens de llet?

Lo Chor: Y tant plens que solzament esperan que tu vajas á beurete 'n una bota entera.

Lo Ciclop: Es llet de moltons, de vaca, ó barrejada?

Lo Chor: De la manera que vulgas. Ey, no te 'm beguís a mi y tot.

Lo Ciclop: Pera res del mon, porque si saltasseu en mon ventre, podriau ferme morir ab vostras gambadas. (Adonantse dels Grechs y de Sileno que 'ls fa recular.) Oh! oh! qui es aquella tropa que veig prop mon estable? Son piratas ó lladres qu' han abordat en esta terra? Y certament que veig allí anyells trets de ma cova, están lligats ab jonchs y ab gran barreja de formatjeras, y 'l vell calvo ab la cara embuturada de tants cops qu' ha rebut.

Sileno: Pobre de mí! Desgraciad! Estich febrós y masegat a cops.

Lo Ciclop: Qui ha sigut? Qui es lo qui ab sos punys t' ha fet malbé la testa?

Sileno: Aquets d' aquí, Ciclop, perque no 'ls hi deixava endur lo que era teu.

Lo Ciclop: No savian potser que soch Dèu y dessendent dels Dèus.

Sileno: Jo prou 'ls ho deya; mes ells perço no deixavan d' emportarsen tan riquesas, menjavan ton formatje, valdament mos esforços s' enmenavan tos anyells, fins volian encadenarte ab un grilló de tres cotzadas, arrencarte las entranyas y enverdencarte l' esquena á fuetadas; y apres d' haverte llansat y fermat en los banchs de son vaixell, vendret per remoure las pedras ab un alsaprem (*), ó be condemnarte á fer aná un moli.

Lo Ciclop: De debó? Vesten donchs com mes aviat millor á esmoliar mos coltells, arregla un pilot de fions y cálahi foch, perque vull degollarlos al moment y omplirnen lo ventre sentme jo mateix de cuyner: als uns me 'ls menjaré á la brasa, als altres bollits. Perque ara ja m' hi nodrit prou de bestias salvatjes, ja hi menjat prou lleons y cervos; y ja fa llarch temps que no he tastat carn humana.

Sileno: Sens dupte que 'ls menjars nous son mes agradables que 'ls qu' un menjá molt sovint, oh mon mestre! y no n' hi ha poch de temps que no havia vingut cap estranger á ton cau!

Ulises: Ciclop, escolta també als estrangers. Desitjant comprar queviures hem vingut de nostre barco á ton cau. Aquets vell nos ha venut tos anyells per un beyre de vi, y apres d' haversel begut nos los ha donat tots de bon grat, y no hi ha hagut la mes petita violencia. No hi ha una paraula de vritat en lo qu' ell t' ha dit quan s' ha vist sorprés venentnos d' amagat lo que t' apertany.

Sileno: Jo?... Oh! Mira que pots morir miserablement...

Ulises: Si menteixo!

Sileno: No, oh Ciclop! per Neptú lo teu pare, per lo gran Tritó, pert Nerea, per Calipso y per las fillas de Nerea, per las sagradas onas, y per tota la nissaga dels peixos, jo t' juro oh mon falaguer Ciclop, mon estimat mestre! que no hi venut tos bens á cap estranger, y sino morin com á miserables aquets noys á qui jo estimo sobre tot.

Lo Chor: Ja que m' ha arribat lo torn, escolta lo que vaig á dir: jo mateix t' hi vist vendre queviures als estrangers, si dich mentida, que mori mon pare; mes no fassas cap mal als estrangers.

Lo Ciclop: (*Als Satirs*). Mentida! (*Senyalant á Sileno*). Jo m' fio mes d' aquest que de Radamant (***) y 'l declaro mes just qu' ell. Mes ara vull preguntarlós. D' ahont haveu vingut estrangers? De quina terra sou? Quina vila 'us ha criat?

Ulises: Naixquem á Itaca; venim d' Ilion, apres d' haver arrunat aquesta vila, apartats de nostre cami, los vents y las tempestas nos han llansat á ta terra.

Lo Ciclop: Sou vosaltres los quins per venjar lo furt de la pérvida Helena, haveu anat fins á Ilion vehina de Scamandra.

Ulises: Nosaltres mateixos y que per cert hem sufert terribles fatigas.

Lo Ciclop: Es una vergonya, per una sola dona haver anar á fe un viatge a la terra dels Frigis!

Ulises: Ha sigut lo voler d' un Dèu: no culpis á cap mortal. Per nosaltres, oh noble fill del deu dels mars te preguem, y t' parlem com homes lliures que som, que t' hi miris molt á inmoliar homes vinguts amistosament á ton cau y en nudrirt ab nostra carn, perque som naltres, oh rey, los quins havem assegurat á ton pare lo possehimient de sos temples en las parts mes llunyadanas de la Grecia: per nosaltres lo port sagrat de Tenari, es inviolable, y per nosaltres las soletats espedadas de Malé, y lo panyescal de Sunim de las minas d' argent consagrat á la Divina Minerva, y l' abrigaill del promontori de Géerte sempre están drets, y jamay han perdonat á n' als Frigis una ofensa que 'ns costés de mastegar. Tú també tens la teva part en nostra gloria, perque tú vius en un punt enretirat de la Grecia, al péu de las rocas del Etna que jita flamas. Dócil á las lleys dels mortals, cedeix á mas paraulas, acull als que han vingut batuts per la tempesta, dónals hospitalitat y vestits y guardat de fermarlos al art, hont hi posas als bous per omplirte 'n la boca y lo ventre. Ja fa prou temps que la terra de Priamo ha despoblat la Grecia abeurantse en la sanch de tanta gent, morta á llansadas: ja fa prou temps que ha perdut esposas sense marits, mares sense fills, y pares enblanquits per la vellesa. Si ton torn tiras al foch als que restan pera ferne un repugnant manjar, ahont podrán anar á cercarne un refugi? Creume, Ciclop, resisteix tos goluts instins, prefereix l' humanitat á la barbarie perque molt sovint injusts profits, tan sols portan en cambi la desgracia.

Sileno: Ciclop, vull donarte un consell; no deixis ni un tros de carn

(*) Trallat que en aquell temps sols executavan los esclaus.

(**) Radamant passava per l' home mes just dels homes, segons Aristofans.

d' aquest home; mes te diré, si te l' hi menjas la llenga sabras parlar com lo primer orador.

(S' acabarà.)

CANSÓ.

Un temps ne fou de tendras alegrias
en que gosava dolsament lo cor,
com papalló que s' bressa entre las auras
del encantat jardí de la il·lusió;

Mes ara ¡ay lás! cobert per la tristesa
sempre n' està lo pobre pensament...
somnia daurats de amor y de ventura,
¿per qué de mi fugireu ¡ay! tant prest?...

Mari en lo mar ayrat de la desgracia,
desitja 'l cor glatint ab ver dalé,
que apres la fera tempestat que 'l mata,
brille á la fi lo bonansible estel:

¡Féu, oh Senyor, que d' enujars' cansada,
la mar inmensa aplaque sos furors;
feu que 'l nauixer tant combatut, arribe
felis un jorn á conseguirne 'l port!...

Abril 1868.

ENRICH CLAUDI GIRBAL.

CURIOSITATS.

Zenon visqué 102 anys, Demócrito 104, Pyrro y Diogènes 90, Hipócrates 99, Platon 82, Isócrates 98, y Gorgias, son mestre 107. Si 'ls dos que segueixen no haguessin estat lo primer condemnat á beure la cicuta y 'l segon mort per un soldat romá, segurament haurian també viscut molt més. Sócrates, mori á 70 anys y Archimedes á 73. Lo sublime geni de Pindaro conservá tota sa forsa fins á 84 anys. A l' edat de 90 anys Simónides encara era 'l mestre del poetas elegiachs.

Segons extractos auténtichs de la col·lecció dels archius de Simancas, en lo transcurs dels mesos de Maig y Juny del any 1543, Blasco de Garay capitá de navio al servey del emperador Carlos V, fou lo que dirigí en Barcelona una serie d' experiments sobre l' aplicació del vapor á la navegació que ell havia descobert; lo mecanisme qu' empleá per aquest efecte, consistia en dos rodas posadas á las puntas d' una barra movable atravesada pel mig del barco y que s' comunicava, per un medi particular, ab una gran caldera plena d' aiga bullenta. Las probas tingueren lloch davant de molts personatges que l' emperador havia enviat per aquest objecte á fi de poder apreciar l' importancia del descobriment. Lo 17 de Juny fou lo dia que Garay féu caminar un barco de 200 toneladas desprovist de pals y velas per donarli moviments, y sa velocitat fou mica mes ó menys d' una llegüa per hora.

Marmotel que feya versos bastant dolents cregué de son deber fer una recopilació de sas poesias y fixar la teoria d' un art que tan mal ell practicava. Piron deya a proposit d' aquest treball: «Marmotel es com lo legislador dels Jueus, ensenya á tothom la terra de promissió ahont ell no entrarà may.»

PASSATEMPS.

Un avaro escoltava una pláctica magnífica sobre la caritat. Finida aqueixa se posá á reflexionar esclament:

—¡Quanta eloquencia! ¡Quanta vritat!

Un amich sèu que al òureli semblants paraulas li va dir:

—Aquests sermò prova, d' un modo inmillorable, qu' es de tot punt necessari fer almoyna.

—Tan cert es aixó, responguè l' avaro, que quasi 'm fa venir ganas de demanar caritat.

—Com estém? preguntava en Ramon á Joseph que venia d' acompa-nyà á sa muller al cementiri.

—Be, bè, sobre tot després de la passejada que acabo de fer, es tant bó l' ayre de fora!

Una vegada lo mestre d' un poble anà á traure del pou una galleda d' aiga. ¡Feya una nit mes clara! Lo pou era al bell mig d' un hort. Héuse aquí que 'l pobre home mentres pouant estava, vejéla lluna que brillava al fons del pou. Descriure la admiració qu' aixó li causá es impossible.

—Ay! ay! Deu mèu!, fora de si deya 'l bo del mestre, la lluna ha caigut á dins del pou! Caramba! Es precis tráurela aviat, ó sino 'ls pàgesos no sabrian lo temps en que déuhen fer la poda y la sembra!

Dit y fet.

Corra á sa casa y busca una corda ben llarga, al cap-d' avall hi lliga un gantxo y aprés, tot atrafagat, torna al pou y amolla qu' amollarás fins á tant que 'l ferro fa tremolar l' aiga. Véuse aquí que 'l gantxo se agafa á una pedra; lo mestre troba al moment la resistencia y tira que ira. Com mes forsa ell fá, mes fortament s' agafa 'l gantxo á la paret del pou. Al últim tant va tirar, tanta forsa va fer, que ¡pataplám! se trenca la corda y 'l mestre cáu de cul á terra ab tot lo pés del sèu cos.

Llavors fou quan se vá adonar de que la lluna brillava á dalt del cel.

—Gracias á Dèu, á las horas ell tan prompte la vejé va dir ab satisfacció y orgull, prou m' ha costat; més al últim la he tornada á son lloch.

CORRESPONDENCIA.

Palma de Mallorca 4 Maig de 1868.

Gran es la satisfacció que tinch en poder comensar mas correspondencias parlant d' una sessió del *Ateneo Balear* que ompli de goig, no sols als amichs de la persona en obsequi de la que 's feya, si que també á totes las personas ilustradas de la nostra vila. Un any va fer diumenge, que en lo saló de cent de Barcelona, la gent que s' hi trobava aplaudia de tot cor la proclamació de *Mestre en gay saber* de En Joseph Lluís Pons y Gallarsa, catedràtic avuy de aquest Institut provincial, persona de tothom estimada y de regonegut talent. Pus be, l' Ateneo ha volgut honorar lo primer aniversari de ay tal fet, ha volgut que constés que als aplausos de Barcelona ja de temps desitjavan ajuntarshi públicament los dels fills de Palma. Per est noble objecte se reuni la sessió de que venim tractant. Presidia la festa En Joan Palou y Coll, aplaudit autor dramàtic lo qui feu un parlament molt triat, llochant en ell com se mereix al autor de *la mort dels Moncadas*, y posant en co-naixensa dels alli presents que, per honorar al Mestre y recordar un fet per Mallorca afortunat, alguns dels socios del Ateneo s' atrevian á oferirli un *album* en lo quin hi havia las firmas de tots los que li feyan l' obsequi.

En Lluís Pons, responguè á tals demostracions ab sentidas paraulas, donant mercés pèl recort de sos amichs y enallint la llenga catalana, á la que devia la senyalada honra de que era objecte llavors. Ab molts picaments de mans foren rebudas sas paraulas, com també las del Sr. Palou.

Llavors se procehi al llegiment de las tres composicions que havian donat lloch á que 'l Sr. Pons guanyés lo titol de *Mestre en saber*, quals composicions son *La llar*, *La mort dels Moncadas* y *La Montanya catalana*, totes tres foren rebudas ab entusiasme. Voste, Sr. Director, co-neix ja las tres composicions y be sab prou si mereixen ó no semblant acullida. Termenadas las tres composicions, lo Sr. Palou tancá la sessió ab un bell discurs de gracias.

L' Ateneo al fer aqueix obsequi, interpretá un desig de la població: felicitém al Sr. Pons per haverlo merescut y á la societat per haverlo donat, pus qui honora al talent á si mateix s' honora.—X.

Tarrassa 10 Maig de 1868.

Un recort immortal per esta vila quedarà de la vinguda dels poetas que assistiren á la festa dels Jochs Florals d' eixa Ciutat. Comensa-

ren los obsequis á las tres de la tarda d' ahí, dirigintse los poetas que baixavan del ferro-carril á visitar los tres temples que s' alsan en lo vehi poble de Sant Pere, joyas d' art tots tres, monuments arqueològichs que honran a la fabril vila que 'ls conserva ab un cuy-dado digne de tota mena d' alabaments. Allí admiraren y celebraren la estranyesa y los retaules de la esglesia de Sant Miquel, las torradas pedras é inscripcions romanas de la de Santa Maria, y lo mosaich, ara y pila de batejar de la que avuy serveix de parroquia. Visitaren aprés lo colegi de Pares Escolapis, la fàbrica de En Antoni Gali, lo colegi Tarrassench, l' iglesia parroquial y tot quant de notable hi ha dins de la vila que no es poch. A las set lo *Casino Tarrassench* los doná un dinar molt ben servit en lo quin s' hi llegiren composicions totes rebudas ab llarchs picaments de mans. Al eixir del dinar ja 'ls esperava en lo *Casino dels Artesans* un té y un ball, un y altre foren molt animats y 'l darrer termená á las 4 de la matinada. Entre 'l café y lo ball tinguè lloch en lo teatre una funció catalana en la que s' hi representaren las pessas *Al altre món* y *La Teta gallinaire*. En lo inter-medi los joves poetas Ventalló, y Roca, fills d' aquí, llegiren sas respectivas composicions *Ruinas!* y *Lo rey del vent*, que foren premiadas enguany en los Jochs Florals.

Tal es, Sr. Director, contat en pocas paraulas, lo que la vila va fer pèls ilustrats hostes que avuy vostés tornan á tenir á Barcelona.—X.

Montserrat 9 de Maig de 1868.

La vinguda á Montserrat dels *Felibres* de Provensa s' es feta en mitj de circumstancias tan favorables, que, certament, sos amichs de Valencia y de Catalunya que 'ls accompagnavan, han degut quedarne satisfets en gran manera. Essentne fillas las literaturas Provencal y Catalana del pur amor á la Naturalesa, y completantse en las dos literaturas lo sentiment estètic ab l' arrelada Fé religiosa que distingeix á las escolas vividoras, va sense dir que la expedició de Montserrat havia de formar part principal dels obsequis que s' tributassen als poetas del Rhone y de la Durenca, ja qu' en Montserrat, com en pocas bandes, hi havia ocasió oportuna pera fer vibrar sos cors ab lo plectre de la bellesa natural, y pera enlayrar sa fantasia en alas del entusiasm-me celic qu' inspira la Santa Verge. Per aixó los poetas de Barcelona resolgueren fer la pujada de la montanya, y per aixó Nostre Senyor la ha protegida com protegeix tot lo que s' fa per bona causa.

Quan arribaren al Monestir, Mistral y Roumieux se quedaren sorpresos davant de l' efecte grandios de l' edifici; y com aquella impressió fou precehida per la forta impressió que fa la montanya á qui per primera vegada la contempla, y com á eixas dos impressions s' hi afegi la delicadissima del claustre gòtic y la severa y magestuosa de la *Salve* cantada sota las voltas de l' Iglesia, no es aventurat suposar que 'ls distingits *Felibres* guardarán en sa memoria l' arribada de Montserrat, com un dels recorts poètics de mes válua entre 'ls molts qu' afortunadament 'ls enriqueixen. Si cantarán ó no cantarán á nostre estimada montanya sols ho sab Dèu que regeix l' inspiració dels homens. Per una part Mistral ha desitjat cantarla; per altre part, com á bon Mestre, 'ns ha manifestat que sos medis d' execució eran encara ben poch potents pera reproduir en tot son esplendor l' obra divina. Cap al tart quan los poetas expedicionaris estaban sentats á taula, los brindis, los discursos que s' pronunciaren y las poesias que foren recitadas, donavan ben bè á comprendre fins á quin punt l' amor á la Bellesa dignifica l' esperit dels homens, y fins á quin punt es dols, trobarse germans los fills de llunyas terras, quan senten bategar lo cor per l' Art y per la Patria. No es d' aquest moment lo donar compte del merit literari de las composicions que sentirem en aquella vesprada; mes no podem menys de posar en noticia dels lectors del *Gay Saber* que una d' ellas era una traducció de casi tot lo primer cant de *Calendau* feta en endecasilabs assonants espanyols per los poetas de Valencia, Querol y Llorente, ab un bon gust y una precisió de concepte que fan desitjar lo complement del treball á quants tingueren la sort de disfrutarlo. La cansó de Magali entonada alternativament per Mistral y per Roumieux fou altre de las perlas de la festa, y tal volta, si 'ns fos possible comparar, diriam que fou la que mes tendrament nos va arribar á l' ànima.

De bon mati del divendres la major part dels expedicionaris empen-guérem la pujada de San Geroni. La hermosura de las fondaladas, lo verdor de la vegetació, la dignitat grandiosa de las enmarletadas crestas, tot contribuia á nostre entusiasme. L' amistat per altre part havia ja enllassat los uns als altres ab aquell llas que may s' estreny millor qu' en una expedició campestre y l' alegria de la matinada y dels aucells que refilavan, se transparentava tant y tant en las fasomias y en las conversas, qu' es impossible fer comprendre á nostres amichs lo que gosarem, com no sia dihentlos net y clar que 'ns deuhen tenir enveja.

En las ruinas de l' hermita de San Geroni, després d' un petit esmorsá á la catalana, vá entonarse la cansó de *la copa santa*; aquella cansó que han compost los provensals pera celebrar lo regalo de una copa de fraternitat que 'ls fou remesa desde Catalunya, aquella cansó que ab sa tonada varonil demostra l' elevació de miras del *Felibrige* y lo afecte calurós que regna entre las dos comarcas. De l' hermita pujarem al pich mes alt de la montanya. La nuvolada molt á devall de nostres peus, enmantellava tota la Catalunya, deixant sols veure d' aquí y d' allá los turons que mes s' aixecan, com per guia geogràfica de nostres miradas. En los precipicis que teniam al costat bullia la boyra, y ara pujava fins allí ahont eram, amagantnos completament los uns als altres, ara se n' tornava arrossegantse y 'ns deixava estendre la vista al infinit per demunt d' un immens mar de núvols. Era una sublimitat sostinguda com pocas poden sentirse. Mistral la contemplava fit á fit ab sa serena mirada. Paul Meyer semblava jugarhi com un noy entremeliat, acostantse als precipicis fins allí hont lo perill era tan imminent que 'ns feya temer per sa vida. Wyse-Bonaparte no desplegava los llabris y la presencia de son admirat *Ideal* li feya saltar las llágrimas. Nos abressarem y nos besarem ab eterniment, y l' amistat de las dos escolas quedá sagellada una volta mes davant de Dèu. Apròp de San Geroni, avans de buixar, ferem ressonar los ecos de la montanya ab los noms de Provensa, Catalunya, Castella, Mistral, Mireya, y altres y altres noms estimats que son per nosaltres crits de victoria y simbols de companyerisme. Quan arribarem al Monestir anarem á saludar á la Verge. Nos portaren després l' album hont se han inscrit tantas personas il·lustres, y en lo curt espay d' una hora tots los poetas de la expedició improvisaren composicions en alabansa de Maria y en llahor de la celebrada montanya d' hont ella es Reyna. Després del dinar tornaren los brindis y torná la lectura de poesias, (moltas d' ellas improvisadas en la montanya) y torná l' alegria y torná lo entusiasme y tornaren las mostrars de fraternitat y tornaren los picaments de mans per tots quants en una ó altra forma saberem donar mostrars de bon enginy y fruyts ben sahonats de gaya ciencia.

Llástima que 'ns haja faltat en aquesta expedició la presencia dels poetas de Castella. Ruiz Aguilera y Zorrilla no s' han atrevit á suportar la fatiga de la marxa y Nuñez de Arce, qu' hauria vingut, s' ha vist impedit á última hora per un contratemps esdevingut á una persona de sa familia. A pesar de aixó, son recort nos ha acompanyat aquests dias, y las provincias castellanas han estat representadas entre nosaltres per lo senyor Rodriguez Trellez governadó civil de Lleyda. Tambè havem tingut en nostra companyia á diferents actors del Teatro Catalá, entre ells á la senyora Soler, los quins nos han fet l' obsequi d' associarse á la *Felibrejada* y de recitar alguns fragments de las obras dramáticas que ab tan acert popularisan. De Valencia, además dels dos escriptors citats, hi havia lo poeta Ferrer, no havent pogut venirhi lo senyor mantenedor Labaila per haver tingut qu' ausentarse momentáneament de Barcelona en lo dia de la surtida. Als poetas de Valencia devem agrehirlosi lo haver ofert solemnement en lo últim dinar de Montserrat una rosa d' or al Consistori dels Jochs Florals, com á premi extraordinari per lo certámen del any que vé.

S' han tret grupos fotogràfics de las diferents personas de nostra comitiva á fi de conservar un recort de las horas deliciosas qu' havem passat com en familia. Tambè, com á recort de nostra terra y com á penyora de bon afecte, tots los poetas han escrit composicions plenas de galanteria en lo album de la filla de N' Roumieux, tendre nina de quinze anys á qui son pare ha promés portar á Catalunya perque visite la Santa Verge. Lo poeta Vèrges de Tortosa al entregar uns rosaris de Montserrat á Roumieux perque 'ls dongui á la hermosa Anaïs, y uns altres á Mistral perque 'ls dongui á sa senyora mare, ha acompanyat lo regalo ab uns versos tan apropiats y expressius que no podem menys de recordarlos com bella mostra de la poesia mes encantadora, d' aquella poesia que s' inspira sempre en los sentiments benévols.

Podriam contar una munió de detalls de la expedició de Montserrat que tots vindrian á probar una mateixa cosa, mes ni lo temps ho consent, ni es cosa d' abusar del espay que podrà concedirnos lo periódich. Baste donchs tancarho tot en pocas paraulas: *la casa payral de la terra catalana*, com anomena en Roure al Monestir dels monjos, ha sentit per espay de dos dias ressonar á l' entorn seu lo crit poètic de dos literaturas germanas, la Mare de Dèu de Montserrat ha vist als cantors de eixas dos literaturas oferirli ciris y dedicarli himnes. La poesia y lo sentiment religiós están donchs d' enhorabona, y tots los qu' estimám á la patria devem felicitarlos del camí per ahont la portan los poetas que son las guías del poble. No hi ha que tallar las alas als rossinyols quan las voladas que donan son profitosas pe' l' seu niu; no hi ha que ferlos fugir de las arbredas hont ells cantan quan sos cants son cants armoniosos que recordan en la vall de llágrimas las dolsuras del Paradis. La terra que te poetas com los de Provensa, de Valencia y de

Catalunya ni en la pau será viciosa ni en la guerra será débíl y hont se vulle será respectada perqué haurá conquistat la millor de las noblesas. Congratulémnos donchs del éxit de la reunió literaria que acaba de tenir lloch en Catalunya, y donémne las gracias al Consistori dels Jochs Florals que ha sigut lo qui mes ha contribuít á la bona celebració d' aquestas festas. C.

NOVAS.

L' Ateneo catalá donguè en la nit del 4 una escullida vetllada literaria en obsequi dels poetas forasters que s' trobavan en esta ciutat, vinguts per honorar la nostra festa dels Jochs florals. S' hi llegiren composicions de gran valor literari; empero siguém justs, la musa catalana, á nostre humil juhi, féu un mal paper. Las composicions qu' en catalá s' llegiren fent abstracció de una ó duas, no estavan ni al nivell de nostra renaixensa, ni tampoch á l' alsaria de la fama que s' han captat los autors. ¿Qui 'n te la culpa? No 'u sabém. Si en lloch de pèndres de cada autor catalá una composició qualsevulla, se li hagués demanat qu' hagués llegit la sua mes escullida, com ho feren los altres, nostras lletres hagueren lluhit tant almenys com las de fora casa. *Los tres sospirs de l' arpa*, *Lo cap del compte d' Urgell*, *La montanya Catalana*, *L' enteniment y l' amor*, *Lo castell de l' armonia*, y algunas altres, hagueran fet mes honrosa parella ab *li troubaire catalan* y la *Balada de Catalunya*, que moltas de las que s' van llegir. No sabém per qué y com va ser; mes nos planyém si y molt del resultat de aquella vetllada. Emperó si literariament no 'ns va satisfer, creyém que baix tot altre punt de vista honrà semblant festa á la casa, y ella s' pot donar per ben contenta en haver pogut aplegar debaix son sostre, á tantas eminencias literarias conegudas en tota Europa, ja per son geni, ja per sa saviesa.

Lo celebrat crítich Parisi, que enguany hem tingut lo plaher de veure á casa nostra, ha publicat á Paris una breu noticia del poemat provensal compost en lo any 1318 per Arnau Vidal de Castelnaudari, acompanyantla d' un vocabulari, notas, comentaris y molts trossos de l' original. Aquest Arnau fou lo qui guanyá la primera *Viola* que s' donguè en los *Jochs florals* de Tolosa, com á premi de religió lo any 1321, y que comensa:

*Quan per lo ange fo nunciada
et la, sirventa clamada, etc.*

Lo treball de P. Meyer revela gran coneixensa de las antigas obras dels trovadors y un llarch estudi de la antiga llenga provensal. Los trossos que del «poema» dona traduïts al francés están perfectament ben aparellats y mostran de sopte la mà del home avesat ja de temps á semblants treballs.

En un dels próxims nombres vinents, comensarém á publicar una traducció catalana del poema provensal *Calendau*, obra darrerenga de inspirat felibre Frederich Mistral, que 'ns ha donat la seva autorisació perque la fessem coneixe á nostres suscriptors en la llenga de nostra terra.

Segons nos han dit, dintre poch dias rebrán los poetas premiats, los diplomas ab que l' consistori de enguany ha volgut acompanyar las joyas y accessits que s' donan als autors de las composicions premiadas. La determinació del consistori actuals' ha resolt que sia respectada y complerta pels vinents consistoris.

No podem menys de plányens de la mala enquadració de las obras que s' han repartit entre 'ls premiats en Jochs Florals.

Lo premi ofert á la millor composició catalana que s' presenti al certamen de Lleyda es una rosa de plata costejada pèl Ajuntament d' aquella vila. Lo tema es una poesia lirica en llahor de la *Verge dels Desemparats* de Valencia.

Per lo no firmat, lo secretari de la Redacció JOSEPH ROCA Y ROCA.

E. R.—JOAN ROCA Y BROS.

Estampa de EL PORVENIR, de la viuda de Bassas, á càrrech de J. Medina, carrer dels Tallers, núm. 51 y 53.—1868